Numero 8

26 JUILLET 1945

ARRIBA ESPANA...

el crit franquista del 19 de juliol

CANIGÓ

Bu'letin d'Information de la "Societé Française des Amis de la Catalogne"

25, rue Roquelaine - Tél. 229.83 — TOLOSA DE LLENGUADOC

Bibliothèque F.I.E.H.S.

ABAJO CATALUNA!

el crit franquista de cada dia

L'homenatge de la intel.lectualitat francesa a la cultura Catalana

La Universitat de Tolosa investeix doctor « honoris causa » a Mestre Pompeu FABRA

L'HOMENATGE al Mestre

LA Universitat de Tolosa va retre fa poca dies a Pompeu Fabra l'homenatge màxim que pot tributar a un intel-lectual estranger : nomenar-lo doctor « honoris causa », acollir-lo espiritualment i honorificament en el seu claustre i conferir-li els honors doctorals com a penyora d'admiracio, de respecte i d'estima per a la seva persona i per la seva obra cultural.

Els catalans estem orgullosos d'aquest gest dels universitaris tolosencs i l'aprovem amb alegria i emocio. Car per nosaltres Pompeu Fabra representa la Llengua Nacional i l'homenatge que li reteren ahir els intel-lectuals occitans ens apareix no solament com un acte d'afectuos respecte al Mestre, sino com una prova de simpatia a la nostra pàtria. Mai no podrem oblidar que en l'acte solemne d'investir el Mestre de les insignies doctorals, l'orquestra interpretà « Els Segadors » i que el claustre universitari en pes, les autoritats franceses sense excepcio, catalans i no catalans, tothom escoltà a peu dret l'himne nacional català. Quan el nazi-franquisme espanyol persegueix la nostra llengua i tiranitza la nostra pàtria, la Republica Francesa exalta publicament les glories dels nostres homes més il-lustres.

Occitània i Catalunya, coincidents espiritualment en tants aspectes, es trobaren novament ahir a l'amfiteatre de la Facultat de Lletres tolosenca i segellaren davant el restaurador de la llengua catalana un nou pacte de fraternitat i simpatia. Barcelona, avançada intel-lectual de França al Migdia i Tolosa, avançada intel-lectual de Catalunya a França, estan unides per vincles massa profunds i massa cordials perquè puguin apartar-se l'una i l'altra del meridià espiritual que les uneix.

Pompeu Fabra ha rebut l'homenatge de la intel-lectualitat llenguadociana a la qual s'havia adherit, amb no menys fervorosa simpatia, la intel-lectualitat francesa de Tolosa. I la bella capital del Llenguadoc, representada per la il-lustre i simpàtica figura del seu alcalde popular Josep Badiou, s'associà a l'homenatge rebent solemnement Pompeu Fabra a la Sala dels Il-lustres del Capitol.

Catalunya regracia de tot cor els tolosencs d'aquests honors al Mestre estimat. Ell ha donat bellesa i vigoria a la Llengua Nacional i, per ella, per la seva vitalitat, per la seva riquesa, per la seva gràcia, per la seva musica i per l'amor que respecta en el cor dels catalans, Catalunya és més viva que mai MALGRAT L'ECLIPSE EPISODIC DE LA TIRANIA NAZI-FRANQUISTA.

I els catalans de l'exili, els de les presons falangistes, els que allà baix esperen, la nova aurora de la Llibertat, criden avui amb nosaltres, Visca Pompeu Fabra, Visca la Llengua Catalana, Visca la Republica Francesa.

LA NACIO en l'Europa nova

per A. ROVIRA I VIRGILI

En mig de les velles polèmiques espanyoles sobre les questions catalanes i basca, els centralistes deien sovint : « El mon va cap a la unitat i fins els Estats federals tendeixen a augmentar les facultats del poder central : per tant, les reivindicacions de Catalunya i Basconia son un deplorable anacronisme de gent pertorbada per somnis historics i per vanitats localistes. » Heu's aci la insistent canço que, decennis enrera, els catalans i els bascos haviem de sentir. El principi de les nacionalitats que nosaltres invocavem era considerat per aquella gent com un principi reaccionari sortit de la cendra dels sepulcres, de la pols dels arxius i de les cabories d'uns megalomans ridicols. Ai, aquells discursos de Melquiades Alvarez i aquells articles de « Maestro » Burell en temps de la primera Solidaritat Catalana !

I la gran guerra dels anys 1914-1918 va venir portada per una questio nacional : la de Sèrbia. I d'aquella guerra van sortir, ressuscitades i lliures, tot un llarg rengle de nacions que havien estat dominades i soterrades, i en algunos casos fetes a bocins, com la Polonia repartida entre Prussia, Russia i Austria... Sèrbia es convertia en Iugoslavia per la unio amb Croàcia i Eslovènia, pobles germans. Romania era completada amb la regio de Transilvania. El poble txec i el poble eslovac apareixien junts dins l'Estat de Txecoslovàquia. Els pobles bàltics — Finlàndia, Letonia, Estonia, Lituania — es convertien en Estats independents. I a través de convulsions, Irlanda avançava cap a la llibertat nacional.

Fet remarcable : tots els nous Estats sortits de la guerra i els dos principals Estats vençuts — Austria i Alemanya — es constituien en Republiques. A l'Imperi rus succeia la U. R. S. S., Republica de Republiques. Queia el règim unitari i monàrquic i s'alçava el règim nacional i republicà.

En l'Europa de la post-guerra hi havia més Estats i més Republiques que en l'Europa anterior. La varietat nacional havia triomfat damunt la unitat centralista. La tesi dels unitaris espanyols quedava desmentida pels fets

(*Segueix pag. 4*)

UNA cosa tan naturalissima com celebrar una Festa Major a honor de la Llengua que de tant usar-la hom ja no hi pensa, agafa als ulls dels pobles que en gaudeixen pacificament l'us, l'aspecte de cosa extraordinaria i mai vista. Cal de vegades la persecucio i l'opressio per donar-nos del valor de la llibertat; cal la carestia per fer-nos cabal de la benediccio que és el nostre pa blanc de cada dia. I calia fer festa per celebrar la nostra llengua, sobretot quan qui l'honorava era el poble que ens havia acollit i precisament en l'home, en el Mestre que ens l'havia feta transparent i neta com un cristall després de segles de decadència.

Fou aixi com tots prenguérem part amb l'alegria al cor en els actes que se celebraren a honor de Mestre Pompeu Fabra amb motiu d'esser-li conferit el titol de Doctor Honoris Causa per la Universitat de Tolosa.

L'acte de la investidura

El dijius dia 5, a les cinc de la tarda, una brillant comitiva d'ampies togats vermells i grocs, portant al mig la prima figura civi de Peu peu Fabra travessava el pati enclaustrat de la Universitat tolosenca ple d'una multitud somrient com si cadascu considerés seu l'honor que s'anava a fer al mes grand dels nostres.

El gran amfiteatre de la Facultat de Lletres de Tolosa era ple; a primera fila l'arquebisbe Mgr Saliège; més endarrera l'abbé Salvat; un oficial americà, i tothom. En l'entrada, acompanyant Mestre Fabra el Rector de la Universitat Dr. Dottin, el degà Dr. Faucher, el Commissari de la Republica M. ertaux, el Prefecte M. Vernet, M. Jean Cassou i les quatre Facultats en ple. A Barcelona escriurien que la sala presentava un aspecte brillantissim. I aci tombé.

En un cas com aquest cal que algu motivi els honors que es van a conferir i ou el poeta rossellonès Josep Sebastià Pons, professor de Llengua i Literatura Espanyoles, el que llegi l'elogi de Mestra Pompeu Fabra. Voldriem, si fos possible, reproduir-lo integre; ell no solament justifica els honors i l'estima a la nostra parla, ans l'amor de tot un poble per l'home que li ha deslligat la llengua i que li ha enriquit i que l'ha feta apta a totes les disciplines de l'esperit, als graus més elevats de la cultura des de la poesia a les questions més obstruses.

Evocà primer una anècdota del President Azana quan l'any 193? va venir (ens costa de dir « adéu ») a Barcelona amb els intel-lectuals madrilenys i de sorprengué de veure un filoleg — el nostre filoleg — aplaudit per la multitud. Passà alashores revista a l'obra del Mestre recozada sempre damunt d'estudis anteriors de filolegs europeus que s'havien ocupat de les llengues romaniques i especialment de la nostra per denostrar la falsedat de les allegacions injurioses dels que l'acusaven d'haver inventat una llengua. Ens explicà com els resultats aconseguits no anaren pas sense lluita, i pas àrem per la lliberia de l'Avenc on Masso i Torrents treballava infatigablement en les seves edicions. Assistirem als dubtes i a les decisions per al revigorament de la nostra llenga, puix després de quatre segles de decadència per desus en les diverses branques de la cultura i per les persecucions sofertes per la influencia de la llengua opressora, per la bastarditzacio i la sutzura, el català havia pogut esser qualificat de dialecte.

Com després d'una conversa amb Mariam Aguilo, decidi de reprendre la llengua del segle XV i estudiar les modificacions que en el cas d'un desenvolupement normal hauria experimentat, i els resultats obtinguts després dels primers treballs en la primera Gramàtica de la Lengua Catalana, en castellà ja que es tractava d'adreçar-se à un public de cultura castellana. I des d'aquest punt en un moviment que podriem imaginar vertiginos, pero que realitat fou llarg, minucios, pacientissim, assistim à l'obra del nostre Mestre : les Normes Ortografiques ; les « Converses Filologiques » à La Publicitat, el « Diccionari General », la labor a la Seccio Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, Prat de la Riba, la Mancomunitat, la Dictadura, la République, l'Estatut, l'exili. I en l'exili encara segueix el treball.

El Rector de la Universitat doctor Dottin, contribui a l'homenatge explicant-nos les peripècies en terra franquista i durant la Resistencia dels Institut Francesos de Madrid i Barcelona. Era també un homenatge a la nostra llengua i a la francesa germanes, perquè havent prohibit les autoritats franco-petainistes que durant l'esbargiment es parlés català, els alumnes decidiren de parlar francès per no fer-ho en la llengua de l'ocupant.

Mestre Fabra donà les gràcies i acte seguit fou revestit de les insignies del seu nou titol. En aquell moment solemne i emocionant l'orquesta interpretà Els Segadors que tothom, homenatjat, autoritats i public escotà religiosament a peu dret. Molts ulls de catalans s'humitejaren i els cors bategaven de valent. L'orquestra tocà també La Marsellesa que fou escoltada amb els mateixos honors.

A la Sala dels Il-lustres del Capitol

A les 7 tingué lloc a la Sala dels Il-lustres del Capitoli el vi d'honor que l'Ajuntament de Tolosa oferia a Mestre Fabra. L'alcalde popular de la ciutat, M. Badiou, en féu l'ofrena en termes simpàtics i vibrants, comunicant-nos, com la Corporacio Municipal tolosenca havia trencat les relacions amb el Consolat franquista. Par là després M. Jean Cassou fent l'elogi de l'homenatjat, de Catalunya i de la llengua catalana i finalment, donà breument les gràcies Mestre Fabra.

Banquet oficial acadèmic

A les vuit del vespre, al Restaurant dels Estudiants de [illegible] Allées Jean Jaurès el Consell Universitari oferí un sopar al nou doctor. L'unic no francès que hi assistia era l'homenatjat. El Dr. Daniel Fauchó pronuncià el discurs d'oferiment.

Els dies 6 i 7

L'endemà, divendres, a les 5 de la tarda, Pompeu Fabra era nomenat membre del Consell de Direccio de l'Institut d'Estudis Occitans.

A les 6, al Centre d'Estudis « Tolosa-Barcelona » i convocada per Accio Catalana Republicana de Tolosa, tingué lloc una conversa publica sobre la « Defensa de la Llengua Catalana » que reuni un public nombrosissim de catalans de tots els partits a l'entorn del nostre Mestre.

Es discutiren en un ambient animat i cordialissim els millors mitjans a emprar per a la reinstauracio de la llengua catalana quan tornem a casa nostra i les mesures a prendre des d'ara. Tothom convingue en la necessitat de sovintejar aquestes réunions per a estructurar un pla serios i eficaç de treball.

El dissabte a la tarda Mestre Fabra visità oficialment l'Exposicio del Llibre Català del XIX, on fou rebut par la Directora de la Biblioteca Mlle. Ardouin per la senyoreta Viart, bibliotecària i pel nostre amic i col-laborador Alfons.

L'homenatge popular

EL DIA 8

El dissabte a la tarda, com escau, els deixebles de Pompeu Fabra, a l'exili, és a dir, tots els catalans, els de Tolosa sentén varen fer-li l'homenatge de llurs signatures recollides en un paquet de fulls, en una coberta i tot plegat en una cartera lligada amb cintes de les quatres barres i decorada i aquesta, amb tres dibuixos de Camps Vicents que representen els dos escuts de Catalunya i Llenguadoc, un nu de dona a l'interior i a la contra-coberta una entorxa aguantada per una mà i un braç, que il-lumina un llibre obert. La coberta interior porta una guaixa d'A. Ferran — una bandera francesa resguardant la flama d'una llàntia en un temporal desfet de vent, i amb el lema « Contra el vent de Ponent heu preservat la flama ».

Fou lliurat aquest album, en nom de les dones catalanes, per la Sra. Maria Baldó amb un escaient discurs, i la nostra companya de redacció Pilar Petit llegi les adhesions nombroses entre les quals recordem les de Lluis Nicolau d'Olwer, Rovira i Virgili, Claudi Ameila, Ferran Cuito, Feliu Elias, Lladó Figueras...

No cal dir que acompanyant tot això hi havia un vi d'honor.

A la nit Pompeu Fabra assisti al festival folkloric basco-català al Plaza. El rebia i li feia els honors el ministre basc Sr. Eliodoro de la Torre i un grup de bascos i catalans.

ELS DIES 8 i 9

El diumenge, altre vi d'honor, aquest cop al Casal Català, que el dedicava al Mestre Pompeu Fabra i als bascos i catalans. L'oferi el secretari Sr. Borràs i contestaren els Srs. Heliodoro de la Torre i Pompeu Fabra. Molt animat.

I el dilluns, recepció i vi d'honor dels grups basc i català a « La Victoire », amb parlaments dels Srs. Pierre Dumas, de la Torre i Pompeu Fabra.

I el dimarts fresc com une rosa a pesar de tants honors i tants vins d'honor, als 77 anys d'edat, acompanyat de les seves esposa i filla, a les quals hem de retre també des d'aci el nostre homenatge, nostre Pompeu Fabra — el senyor Hono-[illegible] segons ell diu — cap a Prades per reprendre les noves gra-[illegible] — una de les quals ens té promesa per a les nostres « Edicions POC-XOU ».

memoriaesquerra.cat — Canigó [Tolosa de Llenguadoc], 26/7/1945, pàgina 1

Dades per a una biografia del mestre

TE setanta set anys i és un jove autèntic. Jove de cor, jove d'esperit, optimista, simpàtic. Encara juga al tennis i s'atreveix a excursions alpines. Es un gran matemàtic i un excellent enginyer cosa que molta gent ignora. En canvi, tothom el conneix com enginyer pacient, insansable i afortunat de la llengua d'una pàtria. Fuma anglès, porta pipa de detectiu i té l'aspecte britànic. Es un intel.lectual sense pose, cordial, senzill. Tot un poble l'admira. Potser millor diriem l'estima i el venera. Ha realitzat una obra gegantina sense donar la impressio d'haver fet cap esforç. Catalunya li deu una gran part de la seva vitalitat espiritual...

Pompeu Fabra va néixer à Gràcia el dia 20 de febrer de l'any 1868. Visqué en aquella barriada, aleshores poble dels afores barcelonins, fins à l'edat de set anys. De petit era entremaliat i murri com ell sol. Va aprendre les primeres lletres en un col.legi gracienc, del qual avui Pompeu Fabra no recorda altres detalls, sino que el mestre s'encasquetava una barretina negra i que com argument de convicció contra els gal.fardeus heterodoxes utilitzava una paleta de cuiro que al futur filoleg se li apareixia de proporcions francament esfereïdores. En les notes mensuals que el mestre trametia als familiars dels alumnes, correspon en infail.liblement à Pompeu Fabra les seguents qualificacions : « Applicacion, buena ». Comportamiento, malo ». En casos molt optimistes el « malo » habitual, era substituit per un «regular » pet.tet que apavagava tanmateix una bona mica les ires paternals

L'any 1875 la familia Fabra es traslladà a Barcelona per a fixar-hi la residència a causa de l'educacio del noi. En Pompeu entrà al « Colegio M'ralles » (Primera y segunda « enzenanza ») on va perfeccionar e's seus estud's graciencs i preparar-se per al batxillerat. El batxiller el feu al Co'.legi Pelfort i, més tard, al Col.legi Mimo del carrer de Jaume Primer.

A l'Institut el noi Fabra es portà seriosament. Estudià a consciència i es revelà amb una predisposicio especial'ssama per a l'estudi de les ciencies exactes. Per aixo acabat el batxiller, ingressà a la Facultat de Ciencies de la Universitat de Barcelona on féu l'ampiac'o de la carrera d'eng'nyer, carrera que els s us pares varen indicar-li com a més apropiada al seu temperament i a les seves aptitud. Després va ingressar à l'Escola d'Eng'nyers Industrials on fou sempre un bon alumne. Acabà la carrera als vint-i-dos anys.

Diguem de seguida, entre parèntes', que Pompeu Fabra era un bon estudiant d'enginyer com hauria estat un bon estudiant de medicina o filosofia i lletres, pero que, en realitat, no tingué mai una entusiasta vocacio per à la carrera que li escolliren els seus pares. Ho demostra un fet important : que mentre estudiava l'ampliacio, à la Facultat de Ciencies, quan encara no tenia d'vuit anys, ja havia escrit la seva primera « Gramàtica del catalan moderno » que no va poder publicar perquè no trobava editor i perquè no tenia diners per a editar-se la ell.

En arribar à l'Escola d'Enmyers feia compatible els seus estudis de la carrera amb unes grans activitats literàr es i musica's, les primeres consagrant-se als 30, el grup organitzador de les primeres audicions de musica de Camera à Barcelona. Aquells « trenta » foren els precursors immediats de la Societat Catalana de Concerts que va presidir Nicolau. E's intel-lectuals catalans de l'època, sempre donats à la ironia, els anomenaven els « pequenos » car donava la casualitat que els capdavanters de l'Associacio musical susd'ta no eren, precisamant, uns gegants.

No feu mai d'enginyer. Junt amb Puig i Cadafalc fundà una Acadèmia de Preparac'o per a les Escoles d'Enginyers i Arquitectura de la qual fou professor durant molt temps. Un dia, En Serrat i Bonastre, en ocasio de reorganitzar-se l'Escola d'Enginyers de Bilbao, li oferi l'oportunitat d'ingressar al Professorat. Fabra, que aleshores tenia 30 anys, es va decidir i guanyà, per oposicio, la càtedra de Quimica General de l'Escola d'Enginyers de Bilbao, càrrec que ostentà durant deu anys. Tot explicant Química, pero, no abandonava els seus treballs filologics, col-laborava a la « Revue Hispanique de Paris » i actuava intensament en l'establiment de les Normes Ortografiques de l'Institut d'Estudis Catalans.

L'any 1912 es creà a Barcelona la càtedra de Català i la Direccio de les Oficines Lexicogràfiques de l'Institut i aixi fou que Fabra tornà à Catalunyo per tal d'ocupar dos llocs, que ningu, naturalment, no gosà a disputar-li. Aleshores s'instal.là à Badalona on ha viscut sempre i començà la seva etapa intensiva d'enginyer de la llengua catalana.

A Badalona fou nomenat director de l'Escola d'Arts i Oficis, pero mentrestant es llurava a la confeccio de les seves obres mestresses de la filologia catalana, ja col-laborant amb Manuel de Montoliu en el Vocabulari Agu'lo, ja escrivint la Gramàtica Oficial de l'Institut d'Estudis Catalans i el Diccionari Fabra, ultra nombrosos manuals i fascicles de divulgacio que han publicat les col-leccions populars de l'Editorial Barcino i altres casses editores.

***

Pompeu Fabra ha fet també de periodista. Prat de la Riba va invitar-lo a escriure per a « La Veu » uns quants articles sobre nomes gramat.cals i més tard, quan « La Publicitat » començà de publicar-se en català, va escriure durant molt de temps une converses filologiques que tot bon català llegia, que la joventut aprenia i que la major part de lectors retallaven per tal de guardar-les curosament com si fossin pàgines de l'Evangeli de la llengua.

Les « Converses Filologiques » de « La Publicitat » foren editades més tard en un magnific volum que s'axhauri de seguida.

Pompeu Fabra, pero, ultra el seu titol d'enginyer i els seus coneixements filologics i literaris té en la seva vida unes altres activitats remarcables que convé destacar per llur relacio amb el seu dinamisme, la seva vitalitat i el seu aspecte jove : les esportives i, especialment, les d'excursionista.

L'inicià a aquestes activitats esportives En Masso i Ventos amb el qual i altres companys efectuaven excursions al Pirineu i al Montseny. Pertanyé à la colla d'alpinistes catalans que cada istiu anaven a fer quinze dies de camping als mass'ssos pirenencs més elevats. En formaven part, ultra Pompeu Fabra, En Nicolau d'Olwer, el Dr. Bordàs, els germans Arnalot, En Torres, l'Armangué il altres.

Ha estat un gran tennista i ha corregut per les pistes del Barcelona durant vint-i-cinc anys. Als 65 encara donava feina a rivals de 30 !

Per descansar de les seves activitats esportives i en un parèntesi de les tasques culturals que l'absorbien, Pompeu Fabra anava cada dia a la Penya Gran de l'Ateneu Barcelonès (la d'En Quim-Borralleres) en la qual es passava pel sedaç més apretat i àcid tota l'actualitat mundial.

I després d'une jornada consagrada à l'esport, al Patronat Universitari, al Consell de Cultura i a l'Institut d'Estud's Catalans, Pompeu Fabra prenia novament el tramvia de Badalona per reunir-se amb la seva familia en la simpàtica i senzilla torreta que el poble l ofen i en la qual visqué fins a l'exili.

***

Encara que adscrit politicament a Accio Catalana Republicana (partit que congregà la gran majoria d'intellectuals catalans a la Conferencia Nacional Catalana) Pompeu Fabra es pot dir que no ha fet mai politica. Ha treballat i, tot treballant, ha fet sempre pàtria, amb Majuscula.

Une vegada el partit el posà en candidatura per Barcelona i el poble que elegi el comandant Franco, el capità Sediles o el Dr. Dolcet no votà a Pompeu Fabra. Errors greus de partits i pobles que un dia o altre es paguen i que han de servir de lliço i d'experiencia en l'esdevenidor. (Cal desterrar la politiqueta de partit, la demagogia, la improvisacio i el sectarisme per implantar una politica de responsabilitat sense altre pensament que l'interés superior de la Pàtria. Cal tenir en compte que si els politics s'entesten à no rectificar sovint és el poble el que rectifica i el que primer h veu clar. I que consti que en fer aquest incis donem tanta culpa a E. R. C. massa enorgullida aleshores de la seva força, com als que dirigien A. C. R. que no saberen veure la superior necessitat patriotica de cercar una entesa amb Francesc Macià.)

Pempeu Fabra que mai no ha sentit cap ambicio politica no va experimentar cap desencis i prossegui la seva tasca filologica en pro de la llengua catalana amb més dalit que mai.

***

Pel 6 d'Octubre de 1934 fou empresonat amb els altres membres del Patronat Universitari i durant la guerra de Franco i Hitler contra la Republica Espanyola i Catalunya, estgué sempré al costat del Govern de la Generalitat. Vingué a l'exili on a viscut consagrat als seus treballs filologics essent un exemple d'optimisme i de fe en el triomf de la nostra causa. Ha acabat una Gramàtica catalana en anglès i una Gramàtica per als Mestres catalans.

En 1940 el President Companys el désignà per a formar part del Consell Nacional de Catalunya i pel desembre de 1944 Rovira Virgili l'invità a integrar el Consell Assessor.

V squr dos anys e Montpellier i en fa quasi tres que resideix à Prades, al cor de la Catalunya francesa, prop del Canigo (l'ascensio del qual ha fet motes vegades) i prop de Perpinyà que ell estima com una segona capital catalana. A Prades està voltat d'amics i fa sovint tertulia amb el Mestre Pau Casals amb el qual l'uneix una vella i profunda amistat.

Mestre Fabra, Salut !

Que per molts anys pogueu seguir treballant per Catalunya i que jo pugui trigar força i haver d'escriure encara mo't més per completar la biografia de la vostra figura il.lustre i benamada !

D. de B.

Per la defensa de la llengua

LA Comissio delegada al Llenguadoc d' « Accio Catalana Republicana » convoca per al divendres dia 6 de Juliol una conversa publica, presidida per Pompeu Fabra, sobre la « Defensa de la Llengua catalana ». Prengueron part a la discusio aportant dades i propugnant solucions Mossen Narcis Xifra, la Sra Maria Baldo, i els senyors Ambrosi Carrion, Alfons Serra Baldo, Marti, Cabra, Soriano Marcel-li Antich, Angel Ferran, Villalon, Bellido, i altres. Unes paraules assenyades de Pompeu Fabra, abundoges del sentiment patriotic que animava tots els que intervingueren en el debat, posaren la questio en termes ben diferents dels que informaren totes les campanyes en relacio amb el nostre idioma, fetes a catalunya i a fora en époques anteriors a la dictadura franquista. En tals temps es tractava de fomentar l'us del catala en tots els actes de la vida, i de perfeccionar cadascu el seu llenguatge, parlat i escrit, per a fer-ne un idioma apte per a tots els usos, adhuc els mes elevats de la vida de la cultura. Tot el treball fet pel mestre durant tota la seva vida, i el fet pels seus deixebles, dels quals tan lluïda representacio hi ha a Tolosa, apuntaba a tal proposit. Avui les coses han canviat. Sens dubte son molts a Catalunya i a l'exili els patriotes que propugnen per a la conservacio del catala en l'estat en que el deixarem en sortir, i cal fer justicia als que aixis obren, pero tot el que s'ha fet contra l'us i la mateixa existencia del nostre llenguatge en altres temps fins avui, es ben poca cosa amb l'atac d'ara amb armes que estan acreditades pel mal que han fet a les llengues vernacu'ars en altres terres, que no havien estat mai posades en accio amb tanta intensitat al nostre país, com desde l'any 1939 ençà. Els fets i anècdoles que contaren a'guns dels concurrents, com el que ens feu coneixer referent a's infants deixebles de l'Institut Francès de Barcelona, de la prohibicio de parlar en català imposada adhuc durant la recreacio al pati, com ens contà el rector Dottin en la festa de l'investidura del dia abans, i altres que han estat consignats a la premsa catalana a l'exili, tres de lletres del nostre país, com la eviccio del nostre idioma de tants i tants llocs, adhuc del recès familiar, en els quals hi havia estat per seguit, la quasi nul-la impresio de llibres, i la no publicacio de periodics llevat els clandestints en petit nombre, mes la supresio del teatre català i la radio, l'accio sobre els infants i els joves de les formacions de joventut, pelais, fletxes, SEU, -campaments falangistes, etc., tot fa veure amb un cert pessimisme el pervindre del nostre idioma, ara cal mirar les coses sense refiar-se massa, i planejar treball's a fer quan el govern de Catalunya esligui novament en mans catalanes, com edicio de llibres i periodics de tota mena, disposicio de la radio i de films adequats per a la propaganda de la llengua catalana i del seu us, preparant ja la feina desde l'exili, i estudiar si essent potser insuficient la tasca del futur Govern, fora útil una Associacio arrelada en el mateix poble i abundantment ramificada en tot el territori, semblant a la Protectora de gloriosa memoria, que puguès trobar recolzament economic entre els catalans d'Amèrica, i fes una lluita eficaç per tot, entre els catalans restats a Catalunya i els exiliats o els filla de cata'ans establerts arreu del mon. Algu diguè que donat l'ambient que ha hi entre alguns grups peninsulars, per fortuna poc nombrosos, podria donar-se el cas de que Franco fos vençut per la repulsa universal i adhuc mort i foragitat el seu esperit de tot Espanya, continuessin vigents a Catalunya e's seus decrets descatalanitzadors, i arrelada la seva obra de disminucio de la cultura de Catalunya per anorreament de la llengua propria dels catalans. El public nombros i distingit que omplenava la sala del Centre d'Estudis « Toulouse-Barcelonne » resta molt agradat de l'acte, en el qual Mestre Fabra refusà de seure a la presidencia, i verament conversà amb els reunits, assegut com un de tants a les tau'etes destinades als deixebles del Centre. Tots cregueren en sortir, que amb la garantia que les paraules de Pompeu Fabra i el bon seny del nostre poble i dels nostres pedagogs, la llengua catalanya recuperarà la seves posicions, la descatalanitzacio del poble no passarà avant, i no caldrà esperar una renaixença llunyana, sino que hom tindrà la fortuna de presenciar una represa proxima de la nostra vida cultural, sense gran dany per a la nostre estimada llengua.

J. M. B.

HOMENATGE DE « CULTURA CATALANA » A MESTRE POMPEU FABRA

« Cultura Catalana », associacio d'intel-lectuals catalans radicada a Paris trameté a Tolosa un missatge al seu President d'honor Mestre Pompeu Fabra, amb ocasio de l'investidura d'aquest com a doctor « honoris causa » de l'Universitat tolosana, document que fou llegit durant la recepcio oferta per les dones catalanes al nostre gramàtic per la Senyoreta Pilàr Petit, de la redaccio de « Canigo ». Signen el missatge el president efectiu de « Cultura Catalana », Lluis Nicolau d'Olwer i el secretari Josep Portas.

S'havien també adherit a l'homenatge les revistes « Quaderns » de Perpinyà i « Per Catalunya » de Niça, com el « Casal de Catalunya » de Perpinyà i el « Casal Català » de Narbona.

L'home de la legenda

per A. FERRAN

SI Mossén Alcover hagués vist aquesta guerra no seria pas Mestre Fabra el primer a esser honorat per causa de la llengua catalana. Vichy, que s'havia empescat un regionalisme ben entés bé hauria trobat una Facultat o altra, ja que no la de Tolosa, per conferir-li el doctorat, i vist que el pare de l'Ausente també l'havia honorat abastament per mitjà d'una censura que li evités disgustos o enrabiades, el successor per línia saltada del seu fill no hauria pas deixat de posar-li **pengims penjams** de borles i cortinatges, perquè hauria deixat el catala parat de tal forma que ningù no s'hauria atrevit mai més a escriure'l i ben pocs a parlar-lo. Afortunadament Mossén Alcover es va morir, no recordem com ni quan i Deu Nostre Senyor el deu tenir guardat en l'ànima del seu canterano i quan tornarem a casa hi podrem tornar trionfalment, com els israelites l'Arca de l'Aliança, la nostra llengua clara i neta i polida que sense que ens ho pensem fa i fara la unió de tots.

La unió de tots encara que no ens ho pensem ! Perquè malgrat les nostres divergencies d'opinió i les nostres diferencies de sentiment i de temperament, tots parlarem, tots escriurem i tots llegirem una mateixa llengua escrita i parlada de la mateixa manera, o quasi, cosa que nos hauria succeït amb el succedani que fabricava Mossén Alcover, no pas perquè s'hauria trobat amb una altra llengua o una altra gramàtica ; no, ni que hagués estat so a i reconeguda per tothom hauria estat la dissolució i la disgregació perquè era una mena de torreta de Babel, era l'element misterios que d'una manera eficaç i invariable, us nega l'all-i-oli més ben treballat.

I en comptes d'aquell ersatz impossible, d'aquella barreja grotesca, d'apell pandemonium inconcebible de mots pescats amb ganxo a les escombraries o despenjats a les golfes, trobats als bagus i als recons polsosos, tronats, ratats i arnats, i no per antics, ans per revellits, desuets i resclosits, morts desenterrats, en trobem amb una llengua que, com l'aigua neta i corrent, es clara i transparent, s'adapta exactament a tot allò que s'hi submergeix, no es corromp amb el temps, canta damunt des palets, rega els vergers de la ribera, i reflecteix el cel, els ocells i els arbres, i quan arriba a la mar, a la nostra mar, plana i tranquil.la o bé arrisada pel bon vent o turbulenta i irada per la tempestat, sempre es la mateixa tot i essent tan varia. Com el riu que desapareix en un gorg negre per reaparèixer tros enllà, la llengua catalana, aparentment morta durant la dictadura, rebrollava amb la Renaixença com en un bullidor ; tèrbola de primer, s'anava aclarint ; pero, o carregada de sals o amb un fons pedregós o amb un curs irregular, ara torrencial, ara adormit en llit de sorra o bé engorjat i ubac, cadascù en feia un corrent propi distint, ningù no el passava pels mateixos gua's i cap no era segur.

I aleshores va venir l'Home de la Llegenda : va prendre el riu salvatge i li va fer un llit nou, senyalà e's gua's i hi posà els ponts, rescloses o barratges en els indrets convenients, necessaris, o simplements bells, plantà les riberes d'arbres ombrifers i a tronc d'aigua hi posà sorres daurades o herba gerda, n'aixemplà el curs i n'aprofondi, regularitzant-lo, el corrent, hi posà pilots i hi establí la navegació. I aleshores en feu present al Poble perque poguessin utilitzar-lo el comerç, la industria, la poesia, els homes pràctics i les notes sentimentals.

Podria, certament, fer-se'n un mite, i es possible que per allà l'any 3880 es comenci de parlar a casa nostra de Pompeu Fabra com d'un ésser sobrenatural. Perque la historia no és pas acabada : Va venir un dia que els barbars de Ponent varen envaïr la terra i el primer que féren fou colgar les fonts. L'aigua no podia sortir a la superficie ; qui en volia, com un modern barber de Midas, havia de fer un sot per trobar-ne unes gotes, i encara les canyes que en neixien acusaven l'audaç en insultar el Tirà. Pero el riu no era mort : l'Home de la Llegenda l'havia enrotllat de la mar a la muntanya i portant-lo sota el braç havia passat el Pirineu. El Tirà no s'ho pensava pas.

I paral.lel a la Garona, més estret perque més allargassat amb memoies rigzaguejants, amb braços innombrables, amb l'ajut dels catalans l'extenia com una catifa de cristall dringant per tota la superficie de la terra d'Exili i Acolliment perque allà on hi hagués un cata à pogués beure d'aquella aigua tan clara i fresca.

I quan tornarem, a cantirs, a ferrats, a gerres, a bótes, amb tota mena d'atuells i Mestre Pompeu Fabra, l'Home de la Llegenda, amb el riu de la nostra parla ben enrotllat sota el braç, arribarem a casa nostra, l'instal.larem novament, hi abocarem tota l'aigua que portavem i el català tornarà a sonar clar, cordial, transparent, tendre, vigoros, enèrgic — i si convé irat i autoritari — i tots ens comprendrem encara que no ens entenguem perque parlarem « el mes bell catalanèsc del mon ».

Per això els francesos, que n'han hagut esment, han investit Mestre Fabra de la roba de Doctor en Magia. Sino que no s'han atrevit a pintar-li a la toga els simbo's que comporta aquesta dignitat i, com qui dissimula, han dit que si feien Doctor honoris causa. Però tot se sap.

Pantalla barcelonina

ELS TEMPS CANVIEN..

El clima moral asfixia la Falange i el caudillo. Això s'ensorra. D'ençà de la victoria democràtica que l'opinio ha canviat notablement i el poble es va tornant més decidit i més audaç, malgrat la repressio.

Els cartells que apareixen a les cantonades, les reunions clandestines, els fulls que circulen de mà en mà, les converses de tertulies i « penyes » en donen la prova. Pero hi ha manifestacions publiques als passos del govern, com l'espectacle de cada nit al teatre Victoria. Hi fan una revista en un dels quadros de la qual els artistes canten « L'Emigrant », en català, naturament. Haurieu de veure allò. el teatre s'ensorra d'aplaudiments delirants a peu dret. I cada vespre el quadre en questio ha d'ésser repetit tres o quatre vegades...

ESPERANT EL XOFER...

Els pobres frares de Montserrat estan de pega. L'altre dia llogaren un xofer per al camio que els fa el trajecte entre Montserrat i la seva finca d'Andorra. El governador de Lleida posà moltes dificultats a la signatura del salvaconducte de frontera, pero per fi, sota paraula dels frares, va signar el paper.

I ara ve el bo. El xofer, quan arriba a Andorra, va desaperixer engolit per les muntanyes que voregen França. I l'ajudant del xofer hagué d'entornar-se'n a Montserrat sense el xofer emigrat a contar als frares, desesperats, la mala passada del noi del volant...

« Què li direm, ara, al senyor governador ! » reien tots preocupats. Algu els contestà :

— Diguin-li que aci s'està tant bé, que quan la gent port guitlar fa com el xofer...

EXAMEN

Divendres 15 de juny es va examinar un germà de Zurita (Zurita és el secretari de Correa) de vuit asignatures i malgrat estar completament peix de totes, va aprovar com un home.

Un Catedràtic es va indignar (encara hi ha gent que s'indigna de la barra dels falangistes, ò millor dit hi ga gent que ja es torna a indignar), i va protestar.

A la sortida del catedràtic, el propi Zurita l'esperava a la porta de la Universitat amb un grup de falangistes i el pobre catedràtic se'n va sentir de tots colors i, si hagués acabat aixi rai ! El cas és que també el van apallissar de valent. L'home va refugiar-se a l'interior de la Universitat, però va quedar demostrat que la Universitat no es cap refugi si els que ataquen son de la Falange. Dins del recinte el van tornar a mal parlar i maltractar i àdhuc, en el mateix despatx del Rector, que ho va tolerar, li van arribar al crostó.

Els Degans de les Facultats es van indignar de mala manera i van demanar reunió del Claustre, pero el Rector que és un demòcrata organic de la Falange, s'hi va negar.

AFERS

Per aguantar la moral de la Falange i altres demòcrates orgànics que ara es donen vergonya de dirse falangistes, de les altes esferes s'ha llençat l'slogan que a Espanya hi entrava tant material americà de canons, tancs i avions. Que s'estava equipant completament deu divisions blindades per a fer la guerra a la U.R.S.S. Que això era questió de setmanes.

La Falange s'ho creu tant de bona fé que Destino » ha hagut de publicar una parell d'editorials al roig viu per a fer-los caure del burro. (Destino que ara fa el resistent !)

A Espanya els americans no hi porten res, però en canvi s'enporten tot el que els donen.

Hi ha uns quants homes d'afers que, a canvi d'uns elogis (elogis amb compta-gotes encara !) de certs diaris americans, sindiuen tot l'oli d'Andalusia, el sucre i les poques conserves que encara queden. No cal remarcar que en això també hi suquen les « jerarquies ».

El panorama alimentari del poble espanyol de cara a l'hivern proxim es presenta esfereidor.

Avui Espanya ja es la nació d'Europa on l'obrer té mes poc pà, mes dolent i mes car. El pà de raccionament té una barreja que ningù sap de que és, que el fà inmenjable. A les dotze hores ja fermenta. Si s'ha d'acudir al mercat negre el pà us costa 12 pessetes 180 francs !!! Un qui'o de sucre blanc que solament podeu adquirir-lo al mercat negre Us costarà 28 pessetes.

(Seguein pag. 4)

A MONTAUBAN

el dia 29 de juliol tindrà lloc el primer congrès de les J.E.R.E.C. a França.

Joves. Assistiu-hi !

memoriaesquerra.cat — Canigó [Tolosa de Llenguadoc], 26/7/1945, pàgina 2

Pantalla barcelonina

ELS TEMPS CANVIEN..

...ima moral asfixia la Falange ...udillo. Aixo s'ensorra. D'ençà ...victoria democràtica que l'opi... canviat notablement i el po... va tornant més decidit i més ... malgrat la repressio.
...cartells que apareixen a les ...ades, les reunions clandesti... ...ls fulls que circulen de mà ..., les converses de tertulies i ...es » en donen la prova. Pero ... manifestacions publiques als ... del govern, com l'espectacle ...da nit al teatre Victoria. Hi ...na revista en un dels quadros ... qual els artistes canten ...migrant », en català, natura... Haurieu de veure allo. el tea... ensorra d'aplaudiments deli... a peu dret. I cada vespre el ...e en questio ha d'ésser repe...s o quatre vegades..

ESPERANT EL XOFER...

... pobres frares de Montserrat ... de pega. L'altre dia llogaren ...fer per al camio que els fa el ...e entre Montserrat i la seva ... d'Andorra. El governador de ... posà moltes dificultats a la ...ura del salvaconducte de fron... pero per fi, sota paraula dels ..., va signar el paper. ...ra ve el bo. El xofer, quan ... a Andorra, va desaparèixer ...t per les munt nyes que vore... França. I l'ajudant del xofer ... d'entornar-se'n a Montserrat ... el xofer emigrat a contar als ..., desesperats, la mala passada ...oi del volant... ...uè li direm, ara, al senyor go...dor ! I reien tots preocupats ...els contestà : Diguin-li que aci s'està tant bé, ...quan la gent port guiar fa ...el xofer...

EXAMEN

...endres 15 de juny es va exa... un germà de Zurita (Zurita ... secretari de Correa) de vuit ...atures i malgrat estar comple... ...nt peix de totes, va aprovar ... un home. ... Catedràtic es va indignar (en... hi ha gent que s'indigna de la ... dels falangistes, ô millor dit ... gent que ja es torna a indig... i va protestar. ...a sortida del catedràtic, el pro...urita l'esperava a la porta de la ...ersitat amb un grup de falan...s i el pobre catedràtic se'n va ... de tots colors i, si hagués ...at aixi rai ! El cas és que tam... van apallissar de valent. L'ho... va refugiar-se a l'interior de ...niversitat però va quedar de...rat que la Universitat no es ... refugi si els que ataquen son ...a Falange. Dins del recinte e... tornar a mal parlar i maltrac... àdhuc, en el mateix despatx ...Rector, que ho va tolerar, li van ...ar al crostó. ...s Degans de les Facultats es ... indignar de mala manera i ... demanar reunió del Claustre, ... el Rector que és un demòcra...orgànic de la Falange, s'hi va ...r.

AFERS

...r aguantar la moral de la Fa...e i altres demòcrates orgànics ... ara es donen vergonya de dir... falangistes, de les altes esferes ... llençat l'slogan que a Espanya ...ntrava tant material americà de ...ns, tancs i avions. Que s'estava ...pant completament deu divis... blindades per a fer la guerra a ...R.S.S. Que aixô era questió de ...anes. ... Falange s'ho creu tant de bo... ...é que « Destino » ha hagut de ...icar una parell d'editorials al ... viu per a fer-los caure del bur... (Destino que ara fa el resis...!) ... Espanya els americans no hi ...en res, però en canvi s'enpor... ...tot el que els donen. ... ha uns quants homes d'afers ... a canvi d'uns elogis (elogis ... compta-gotes encara !) de ... diaris americans, s'endùen tot ... d'Andalusia, el sucre i les po... conserves que encara queden. ...cal remarcar que en aixô també ...uquen les « jerarquies ». ... panorama alimentari del po... espanyol de cara a l'hivern pro...es presenta esfereidor. ...vui Espanya ja es la nació d'Eu... on l'obrer té mes poc pà, mes ...nt i mes car. El pà de racciona...t té una barreja que ningù sap ...que és, que el fà inmenjable. A ... dotze hores ja fermenta. Si s'ha ...udir al mercat negre el pà us ...a 12 pessetes 180 francs !!! Un ...o de sucre blanc que solament ...eu adquirir-lo al mercat negre ...costarà 28 pessetes.

(Segueix pag. 4)

LA CONSTITUTION DES DUPES

Dans l'obsession de faire oublier son passé et de vernir son présent, Franco, criminel de guerre, vient de faire voter, par les trois douzaines de domestiques qui composent ces « Cortès » nommées par lui-même, une espèce de mixture constitutionnelle sous le titre pompeux de « Fuero de los Espagnoles » (Charte des Espagnols) qui n'a d'autre objet que celui de camoufler sous des apparences démocratiques aux yeux des puissances victorieuses la dictature nazi-phalangiste et l'asservissement tyrannique du peuple espagnol.

Bien que nous sachions que ces prétendues « Cortès » sont en réalité une grotesque mascarade et que la Constitution franquiste ne sera qu'un épisode destiné à distraire l'opinion publique pour prolonger un peu plus le spectacle nazi-phalangiste dans l'arène espagnole, nous avons pris la peine de lire les 36 articles qui composent le « Fuero » en question dans le but d'en faire un résumé et d'y ajouter quelques commentaires éclaircissants afin que nos lecteurs puissent s'en faire une idée approximative.

Le « Fuero » dans son premier titre, proclame solennellement les grands principes de la Révolution Française en établissant comme droits sacrés de l'homme celui du respect de la dignité et de la liberté humaines. Mais il ajoute... qu'aucun espagnol ne pourra être privé de liberté « si l'autorité ne l'ordonne conformément aux lois... »

Dans le titre suivant on élève à la catégorie de principe constitutionnel la « fidélité et loyauté au Chef de l'Etat », c'est-à-dire Franco, et dans le titre septième on dit textuellement qu'il ne peut y avoir d'autres partis dans l'Etat que la Phalange, que les principes doctrinaux de celle-ci sont la base constitutionnelle de la Nation et qu'en conséquence il appartiendra à la Phalange (on l'appelle « Movimiento ») de veiller au bon ordre politique du pays ainsi que de fournir les cadres de commandement politiques, administratifs et syndicaux de l'Etat ! Après cela et dans l'article 33 on affirme sérieusement que « tous » les Espagnols ont le droit de participer aux fonctions publiques. Cependant ils n'ont pas celui de s'associer dans des buts politiques en dehors de la Phalange étant donné que ce parti est le seul autorisé par la Constitution.

Finalement on a le cynisme d'ajouter que « sans d'autres limitations que celles fixées dans l'article en question, tous les Espagnols « pourront exprimer librement leur pensée ». C'est-à-dire que les citoyens pourront s'expliquer entre eux des histoires marseillaises, parler de taureaux ou donner leur opinion sur la température, ce qui n'est déjà pas mal, mais qu'ils se garderont bien de parler politique et de se mêler des affaires qui ne les regardent pas, spécialement celles de la Phalange et du chef de l'Etat.

Bien entendu, la fameuse « Charte » consacre quelques petits articles à faire l'éloge de la famille, à dire que la religion catholique sera officiellement protégée par l'Etat et à établir que les ouvriers, tout en étant ouvriers, ne s'appelleront plus des « ouvriers », mais « producteurs » tout en leur rappelant que les actes ou omissions susceptibles de nuire à la production (par exemple, les grèves) seront punis sévèrement selon la procédure criminelle de l'Etat (art. 27).

Voilà en résumé le contenu de la mixture constitutionnelle préparée par Franco, criminel de guerre et allié de Hitler, sous le nom de « Fuero de los Espagnoles » et dans lequel déguisé en principes démocratiques, l'ex-général traitre, parjure et fratricide, sert au pays le programme et la doctrine du pire des nazismes et du plus honteux des fascismes hitlériens : celui de la Phalange espagnole, organisation filiale du parti nazi, composée d'aventuriers et d'assassins qui pillent le pays grâce au régime de terreur qu'ils y ont établi avec l'appui direct de Mussolini et de Hitler, leurs amis, protecteurs et complices.

FRANCO TOMBERA CETTE ANNEE affirme INDALECIO PRIETO

NEW-YORK. — L'ancien ministre de la Guerre du gouvernement républicain espagnol, Indalecio Prieto, vient de faire à un correspondant de l'I. N. S., à New-York, des déclarations optimistes.

« Je crois, a-t-il affirmé, que Franco tombera avant le début de l'année 1946. Et, a-t-il ajouté, j'espère qu'on nous donnera les moyens d'assurer une session des Cortès vers le mois d'octobre, de façon que le gouvernement soit constitué le plus tôt possible. »

Dans l'esprit de Prieto, cette réunion permettrait de nommer un président provisoire sans attendre la chute de Franco : « Ainsi, nous serions prêts si celle-ci se produisait brusquement. »

L'armée espagnole achète des armements allemands à des bandes organisées

LONDRES. — Le *News Chronicle* se fait l'écho de bruits affirmant que l'armée espagnole achèterait des armes et des équipements allemands qui lui seraient livré par des bandes organisées opérant en France, en Belgique et en Allemagne. Des prix élevés seraient payés pour ces armes, particulièrement des mitrailleuses. Les bandes auraient même réussi à faire passer des autos blindées en Espagne.

On ne peut rien contre eux. Bien sûr que non. « L'Espagne démocratique » de Franco les défend

Vive la Démocratie

Il y a un mois, trois policiers français arrivaient à San-Sébastien pour « coffrer » le fameux « Bonhen », un Alsacien, chef de la Milice dans les Hautes-Pyrénées et un autre excellent tueur.

Résultat ? ce sont les trois policiers qui sont en prison, à Burgos !..

A part cela, tout va très bien : L'Espagne se démocratise de plus en plus.

VERDAGUER

Par Jean CASSOU

Il y a cent ans, dans un village voisin de Vic, l'illustre cité catalane, naissait un poète qui devait rendre la vie à une langue alors endormie et aujourd'hui interdite. Issu du sol, enfant d'un pauvre milieu populaire, Jacint Verdaguer entra dans les ordres et partagea toute sa modeste existence entre sa terre et son Dieu. Ce fut un prêtre à la fois humble et fier, à l'esprit quelque peu fantasque, qui eut des démêlés avec son évêque et qu'il nous fait comparer à ces fous de Dieu qu'on rencontre dans la légende franciscaine et qui n'imaginent point de plus bel hommage à rendre à la Sainte Vierge que d'accomplir pour elle quelque merveilleuse jonglerie. Sa foi fut celle d'un humble, d'un naïf et d'un saint. C'est avec la même robuste innocence qu'il se montra possédé de l'autre grande passion de sa vie : sa patrie, la Catalogne, la « doça Catalunya ».

La Catalogne est une terre disputée et rétive, chatouilleuse sur le point de sa liberté, jalouse de son originalité foncière et toujours prête à prendre feu pour son histoire, ses traditions, son indépendance et son orgueil. Il est surtout une chose dont elle fière, c'est sa langue, une des plus vieilles langues de la civilisation européenne et qu'illustrèrent, à diverses époques, d'admirables poètes. Le jeune Verdaguer employa ses dons candides, son génie d'enfant à la résurrection et à l'illustration de cette langue. Il fut l'initiateur de la renaissance catalane du dix-neuvième siècle, renaissance qui étend jusqu'à nos jours son éclat et sa vitalité, renaissance que les régimes dictatoriaux, celui de Primo de Rivera comme celui de Franco, ont combattue. En ce moment la langue dans laquelle Jacint Verdaguer chanta la splendeur du Canigou, les mystères de la montagne sacrée de Montserrat, la richesse et la puissance humaines de Barcelone, la langue de Verdaguer, la langue du peuple catalan, est persécutée et contrainte au silence.

C'est sans emphase aucune, sans pompe, sans apprêt ni proclamation que Verdaguer contribua à faire renaître la langue de son pays, mais, ainsi qu'il faisait toute chose, d'une façon instinctive, en inspiré qu'il était, en familier des oiseaux et des anges. On ne saurait imaginer lyrisme plus simple que le sien, plus direct, plus naturel. Il chante, dans la langue de son pays, les choses de son pays. Le luxe dont s'adorne cette poésie, la lumière dont elle rayonne ne peuvent se comparer qu'aux fleurs, aux fonds d'or et aux broderies qui décoraient les peintures des Primitifs. L'âme de Verdaguer est médiévale au sens le plus intérieur et le plus essentiel du mot. Elle croit. Elle croit en toute simplicité, en toute vérité, et parce qu'elle a le contact des choses auxquelles elle croit. Le rêve d'or et d'azur auquel elle croit lui est aussi évident que le pain et le vin qui sont sur la table et que le paysage de sa patrie, les campagnes et les montagnes, la mer bleue d'où naquirent les dieux antiques et les belles îles vermeilles et que conquirent les saints et les saintes de la vraie religion. Et la Catalogne toute entière, avec ses beautés, sa langue, son âme, est vraie, elle aussi. Elle est vraie comme la religion en laquelle on a foi.

Ce n'est pas sans émotion que Toulouse, capitale d'une civilisation sœur de la civilisation catalane, évoque aujourd'hui la mémoire du grand catalan Verdaguer. La Catalogne ne pouvait choisir plus belle âme pour s'exprimer que celle de ce doux et ardent poète, sur la tête de qui, alors qu'il était tout jeune, notre Mistral avait posé la main en disant : « Tu Marcellus eris ». La prédiction du grand Provençal devait s'accomplir, et de même que Mistral, sur l'autre rivage méditerranéen, avait ressuscité sa langue, Verdaguer devait réveiller de ses liens le génie de sa patrie. En ce moment où le mot de liberté est sur toutes les lèvres, nous adressons une pensée fraternelle au peuple qui, avant toutes les libertés, aspire à celle dont l'humble et charmant Jacint Verdaguer lui apprit l'usage : la liberté de chanter, dans la langue de son enfance, les choses qu'on a dans le cœur.

NOTICIARI

ESQUERRA REPUBLICANA DE CATALUNYA

Nou Comitè Departamental

El dia 17 de juny es celebrà a Tolosa l'Assemblea General Extraordinaria del Departament de l'Alt Garona. Davant un nombre de socis que omplenava de gom a gom la sala, el Comité demissionari procedí a complimentar l'ordre del dia.

El Secretari senyor Vitaller donà lectura de l'Acta anterior que fou aprovada per unanimitat, com aixis mateix ho fou també l'Estat de comptes presentat per el Tresorer Sr. Cosme Petit.

Seguidament parlaren els que assistiren com a Delegats a Congrés del Partit, explicant llurs intervencions els Srs. Benet, Vitaller, Sunyer, Camarasa, etc., mereixent tots l'aprovació dels assembleistes.

Acte seguit fou el President demissionari Sr. Alvarez de Lara qui prengué la paraula i en un parlament interessant i extens detallà totes les tasques laborioses portades a bon terma pel Comité des dels primers moments d'ésser elegit, tractant amb claretat la seva intervenció personal en cada qüestió, amb el proposit de que tots els socis, degudament documentats, emetessin llur just judici, determinessin si consideraven convenient per l'interés del Partit i de Catalunya que continués en el lloc que ocupava, ja que si bé posava el càrrec sobre la taula, el estava disposat a acceptar-lo novament si l'Assemblea li ratificava llur confiança.

Per tal que poguessin canviar impresions els assistents, es suspengué la reunió per breus minuts i, una vegada represa es procedí a la votació nominal per papereta.

Fou designada una taula d'escrutini que efectuà tots els tràmits reglementaris i proclamà els elegits. El President preguntà si algun assembleista té que fer cap objecció referent a la votació o a l'escrutini i no es manifestà cap protesta. Essent ja hora avançada s'acordà aixecar la sessió, quedant sobre la taula unes proposicions de la Federació de Barcelona-Ciutat, que el President es fà seves per a presentar-les a la primera reunió del nou Comité.

President, Joan Alvarez de Lara.
Vice-President 1er., Lluis Arnalot Casas.
Vice-President 2on., Cosme Petit.
Secretaris :
D'Organització, Enric Serra.
D'Actes i correspondencia, Josep Basaganya.
D'Informació i premsa, Tirs Eroles.
Propaganda, Antoni Cortés.
Tresorer, Emili Ferrer.
Comptador, Timolau Granyó.

CRIDA

Per un assupte que interessa de caràcter molt important es prega a Enric Casagrau de fer coneixer la seva adressa. Adressiu-vos a Vicents Florensa, 51, rue 4-Septembre, Villefranche-de-Lauragais (Haute-Garonne).

LA REVISTA « IBERIA »

A Paris ha aparegut una interessant revista catalana que sota el nom d' « Iberia » ve a defensar el magnific projecte d'una possible federació de tots els pobles ibèrics.

La revista en qüestio és dirigida pel senyor Joan Morgades i el primer numero publica una excel.lent col.laboracio de Lluis Nicolau d'Olwer, Antoni Rovira Virgili, l'ex-president Dominguez-Dos Santos, Morgades i altres.

« PER CATALUNYA »

A Niça ha aparegut un magazine català dirigit pel nostre amic i col.laborador Josep Maria Lladó Figueres.

El primer numero publica diversos gravats i col.laboració excel.lent i ha fet una impressió molt agradable entre els catalans de l'exili.

J.E.R.E.C. DEPARTAMENTAL ALT GARONA

A Tolosa el dia 15 del corrent, fou celebrada una Assemblea Departamental Extraordinaria de les J.E.R.E.C.

Aquesta Assemblea tingué com a objecte principal, la elecció de Delegats pel proper Congrés de les J.E.R.E.C que tindrà lloc el dia 29 del corrent a Montauban.

Foren elegits per unanimitat els companys : Matilde Bertran, Pilar Petit, Jaume Altimira, Pau Tresserras, Isidre Calm i Antoni Lázaro.

Van ésser discutits els projectes d'Estructuració i Declaració presentats pel Comite Executiu; fent-se algunes esmenes les quals seràn defensades pels Delegats en el Congrés de les Joventuts.

En el transcurs de l'Assemblea quedà ben palés l'esprit de catalanitat de tots els militants assistents.

El diumenge dia 29 de juliet, a Montauban, es celebrarà el Congrés de les J.E.R.E.C. a França.

CONFERENCIA D'HILARI SALVADO

El dia 22 de Juliol, el nostre estimat amic Hilari Salvado, alcalde popular de Barcelona, va donar una conferencia sobre « La questio portuària a Barcelona », a local « Lucullus », de Tarbes, devant els catalans d'aquella ciutat dels Alts Pirineus.

El dia 29 donarà la mateixa conferencia als catalans d'E.R.C. de la ciutat d'Albi (Tarn).

NATALICI

L'esposa del nostre benvolgut amic Raymond Elias, ha posat al mon una magnifica nena que es dirà Margarida.

Donem la nostra mes sincera enhorabona al venturos matrimoni i desitgem a la nova catalaneta molts anys de vida per a fer la felicitat dels seus pares.

UN FILM DE L'EPOPEIA DE TEROL

Al cinema Trianon serà presentat, el dia 24 d'aquest mes, el film d'André Malraux : « L'Espoir », con gut en versio espanyola per « Sierra de Teruel ». Encara que és un film amb argument, el gran interés de la pel.licula en qüestio (parlada en espanyol) consisteix en el seu valor documental car en les preses de vistes no hi ha truquatge i el film fou rodat durant la guerra mateix a la propia serra de Teruel.

Actes commémoratifs du 19 Juillet 1936

La J.L.E. en France a célébré diverses réunions (Paris, Toulouse, Marseille, Lyon, Saint-Porçain, etc.), à l'occasion du 19 juillet. Les orateurs blâmèrent énergiquement les généraux félons qui se soulèvent contre la République à laquelle ils avaient juré fidélité, ainsi que les monarchistes et phalangistes qui, aidés par Hitler et Mussolini, implantèrent en Espagne un régime de terreur et de crime.

A Bourg-Saint-Bernard

Les Espagnols de Bourg-Saint-Bernard, qui ont fait leur unité depuis longtemps, se réunirent le 19 juillet, pour aller déposer des gerbes de fleurs aux couleurs (républicain, français et catalan) au monument aux morts comme hommage aux victimes de l'idéal tombés dans notre guerre dans les champs de bataille d'Europe et d'Afrique et morts dans l'exil.

Une cinquantaine de compatriotes écoutèrent, devant le monument, les mots sobres et émouvants de Joan Sangres, qui au nom de tous offrit les gerbes à la mémoire de nos frères morts pour la cause de la liberté.

La colonie espagnole de Bourg-Saint-Bernard regretta que les autorités locales invitées insistemment à cet acte, ne voulussent pas s'y associer.

Assistèrent à cet acte, spécialement invités, M. Hilari Salvadó, maire républicain de Barcelone ; M. Delmir Ibanez, ancien conseiller municipal de la même ville ; M. Doménec de Bellmunt et d'autres personnalités.

M. Jean Cassou, empêché d'y assister, donna son adhésion à l'acte.

LLIBRE « LLUIS COMPANYS, LA SEVA VIDA, LA SEVA OBRA, LA SEVA MORT GLORIOSA », PER DOMENEC DE BELLMUNT.

La primera edicio ha quedat totalment exhaurida. La segona edicio (a 80 francs) va també cami d'exhaurir-se.

A peticio de nombrosos amics es procedeix a una edicio especial de 200 exemplars, rigorosament numerada, amb paper especial « bouffant » i cartolina blanca, que portarà imprès el nom del subscriptor. Hi han ja 65 subscriptors. El preu de l'exemplar serà de 150 francs i recomanem als nostres lectors i amics que vulguin posseir-lo, donat l'interès de bibliofil d'aquesta edicio limitadissima, que s'apressin a enviar la quantitat esmentada al C. C. P. 377.32 per xec especificant al dors que es tracta d'una subscripcio a l'edicio especial numerada i escrivint ben clar el nom del subscriptor.

EL LLIBRE DE VERDAGUER

L'edicio popular que FOC NOU posà a la venda, amb el recull de poesies de Verdaguer, ha quedat exhaurida. Preguem als subscriptors que encara no hagin satisfet el seu import (20 francs) es dignin fer-ho desseguida enviant la dita quantitat al nostre compte C. C. P. 377.32, Toulouse.

Els nostres corresponsals son pregats de trametre'ns la liquidacio dels exemplars rebuts per tal de saber el nombre de volums de què disposem i procedir, si cal, a una nova edicio.

Avis als nostres amics i subscriptors

Les dificultats de paper, l'augment enorme del preu de cost d'impressio i la reduccio d'ingressos que suposa la impossibilitat de la venda publica, fins i tant l'autoritzacio oficial de « Foc Nou » no sigui un fet, han posat enormes dificultats economiques a l'aparicio normal de « Canigo », que els nostres lectors esperen amb tant d'afany i que a Catalunya el llegit amb veritable avidesa.

Uns quants amics incondicionals d'aquesta obra ens hem reunit i acordat fer un esforç per tal de poder continuar fent apareixer « Canigo », mentre « Foc Nou » segueixi suspés. Comptem, pero, que els nostres lectors, subscriptors i amics de fora de Tolosa ens ajudaran tambe en la mesura de llurs possibilitats i a tal efecte els assabentem que rebran DOS EXEMPLARS de « Canigo », amb prec que venguin a un company o subscriptor l'exemplar adjunt i que ens facin arribar l'import. Hem iniciat també una suscripcio especial, preparem l'edicio d'una Historia de Catalunya a preu popular amb pròleg de Rovira Virgili, i estem a punt de tenir 100 fecis de la Societat Francesa d'Amics de Catalunya.

A MONTAUBAN

El dia 29 de juliol tindrà lloc el primer congrès de les J.E.R.E.C. a França.

Joves. Assistiu-hi !

memoriaesquerra.cat — Canigó [Tolosa de Llenguadoc], 26/7/1945, pàgina 3

LLETRA DE BARCELONA

Estimats amics :

Els germanòfils espanyols han arriat la bandera nazi i han hissat al cim del palau de les il·lusions la bandera nordamericana. No saben què fer per aconseguir que els nordamericans facin una barretada al general Franco. « El nostre règim, diuen, està consolidat perquè som molt amics dels Estats-Units ». No sabem si són o no amics dels nordamericans, però és cert és que es deixen estimar i que agraeixen les moixaines.

És ben cert que Espanya és el país de les anomalies. Mentre la premsa obeint les consignes de Madrid, publica articles no gaire falaguers per els alemanys, aquests segueixen, com abans, fent tot el que els plau. En un bar alemany establert al carrer de Mallorca, es reuneix cada nit un estol d'alemanys, alguns dels quals pertanyen a la Gestapo, i després de fer libacions amb sengles copes de cervesa, entonen, braç enlaire, l'himne nazi i ningú no els molesta.

Calculeu què passaria si en un bar, un estol de catalans cantés una cançó popular. Un dels alemanys que assisteix a l'esmentat bar es vana d'haver bombardejat Barcelona i d'haver llançat les bombes que van fer caure cinc o sis cases de la Granvia. El dia que es va anunciar oficialment l'acabament de la guerra, el vàrem veure amb el cabell tenyit de roig i amb ulleres negres. Ara passeja tranquil·lament per la ciutat, perquè sap que ningú no li farà cap mal. Els alemanys segueixen organitzats a Barcelona.

Els falangistes, malgrat l'actitud del Govern que ha fet un viratge rapidíssim cap a les nacions aliades perquè ningú no vol posar-se al costat dels qui perden, segueixen posant de manifest llur odi contra els aliats, especialment contra França.

No fa gaires dies van intentar celebrar uns funerals en sufragi de l'ànima de Hitler (encara hi ha il·lusos que creuen que Hitler tenia ànima), a l'església dels Pares Carmelites. El bisbe es va assabentar que els falangistes havien donat un nom fals i que els funerals que anaven a celebrar-se eren per Hitler, i va telefonar als Pares Carmelites, ordenant que fossin suspesos. Els falangistes, indignats, van trencar algunes cadires de l'església i pistola en mà, van sortir al carrer. Prop de l'església hi havia en una terrassa d'un bar, una senyoreta que llegia una revista anglesa, i la van agredir brutalment. Des del bar van telefonar a la policia, denunciant els fets i no va acudir ni una parella a defensar els ciutadans atropellats. Els herois falangistes, prenent-s'ho a la valenta, van malmetre la pel·lícula que s'estava projectant. Era una pel·lícula en la qual eren recollides algunes escenes dels països ocupats pels aliats.

Uns agents del consolat anglès, en saber el que passava, van acudir ràpidament al lloc on es trobaven els falangistes irascibles, i van treure algunes fotografies que han estat trameses a Londres.

L'endemà havia de celebrar-se un festival a profit de la Creu Roja Francesa. El Governador va telefonar al President de la Comissió organitzadora, que és un francès resident a Barcelona, per tal de comunicar-li que enviaria policia al camp on havia de celebrar-se el festival, per evitar que fos pertorbat l'ordre. El dit President va dir al Governador que la Creu Roja mai no celebrava cap acte custodiada per la policia, i que era preferible que, en compte d'enviar força armada, s'ordenés als pertorbadors que s'abstinguessin de pertorbar l'acte. Es va reunir la Comissió francesa i va acordar suspendre el festival, per evitar que els falangistes fessin ús de les armes agredint els ciutadans indefensos. Existeix una gran tivantor entre els feixistes espanyols i els francesos residents a Barcelona. Aquests adopten una actitud passiva i de retraïment.

Hi ha milers de soldats escampats pels Pirineus. Hi ha soldats del terç i moros i centenars de nius de peces d'artilleria, especialment pels voltants de Puigcerdà. Els germanòfils, asseguren amb una gran eufòria, que aquestes peces són de fabricació nordamericana. Asseguren també que l'exèrcit està molt ben armat i que disposa d'enginys de guerra moderns.

Tota la Val d'Aran està ocupada militarment. Els militars s'han incautat de les cases desocupades, els proprietaris de les quals resideixen a Barcelona. El dia que es va anunciar l'acabament de la guerra, els francesos van hissar a la frontera de la Val d'Aran, totes les banderas aliades. Els militars espanyols, van obligar als francesos a arriar la bandera russa, al·legant que « era una provocacion para España ».

Els qui escriuen a « Destino » volen donar la sensació que els havien defensat Alemanya per despistar. Com que tots els redactors són catalans, els periodistes vinguts de fora no els tenen cap simpatia. A Madrid l'anomenen « El Destí ». Durant els primers anys, aquesta revista va publicar articles de propaganda feixista i àdhuc d'anticatalans, però ara En Brunet i els seus acòlits pretenen presentar-se davant del poble amb una barretina ben llampant. Però la gent sap que sota la barretina, hi ha una corona imperialista.

Les dretes no saben on van, però creuen que Espanya podria salvar-se amb una monarquia. La gent més caracteritzada de la Lliga també és partidària de la restauració monàrquica, especialment els fabricants. Perden el color quan algú els diu que pot esfondrar-se qualsevol dia el règim franquista. Oh ! no, exclamen, cal que Franco governi molts anys. És comprèn. Els fabricants, especialment els de teixits, han fet fortunes fabuloses i els obrers segueixen cobrant jornals de fam. L'obrer sofreix i calla, perquè sap que quan arribi l'hora tornarà a reprendre les lluites socials. Quan es normalitzi la situació, es plantejaran molts conflictes obrers, perquè s'han de revisar totes les bases de treball.

Els fabricants diran que no és possible viure en un règim democràtic, i en fer aquesta afirmació injusta no tindran en compte que el qui sembra vents recull tempestats. Alguns patrons han abusat molt de la força que ara tenen. Actualment l'obrer és un pària que no pot descloure els llavis per a formular una protesta. No sabem com viuen alguns obrers. La majoria dels fabricants de teixits, treballen avui per als nordamericans, i guanyen el que volen, i en canvi els obrers perceben gairebé el mateix jornal d'abans de la guerra.

La classe mitja tampoc pot viure. La majoria de les famílies viuen al dia. És impossible estalviar ni un cèntim, perquè tot el que hom guanya és per a satisfer les necessitats de la vida material. Barcelona ha fet una reculada de més de cinquanta anys. Abans la gent vestia bé i la ciutat havia ja aconseguit certa elegància en tots els ordres de la vida. Avui no hi ha cap senyora que porti capell. Als cines de barriada veureu algunes dones amb bata i sabatilles i de bon matí hem vist alguna dona que anava a comprar amb barnús. Ara la gent vesteix molt malament, perquè el primer és viure. L'augment de prostitució va lligada sempre amb l'economia d'un país. En aquest aspecte hem fet també una gran davallada. Un home de diners, troba fàcilment una amigueta que li faci oblidar les preocupacions de la vida. Hi ha un eixam de dones que venen tabac pels carrers de la ciutat, que es mostren generoses amb els fumadors. El tabac moltes vegades és un pretext per acostar-se als homes.

No fa molts dies, a la porta de l'Àngel, una d'aquestes dones que venen tabac — no totes son, naturalment, del ram — em va dir a cau d'orella si volíem una nena per a divertir-nos una estona.

Aquesta societat que està tan podrida, segons les dretes és la que ha de subsistir. Àdhuc els valors religiosos i espirituals estan en crisi.

L'estraperlisme és un altre dels nostres flagells. Els qui avui s'arrisquen a construir una casa fins el ciment i la calç han de comprar d'estraperlo. Ara una casa senzilla val més d'un milió de pessetes. Em deia un cotxer, que havia de comprar la gasolina a nou pessetes el litre. Descaradament us la venen a aquest preu en tots els llocs destinats a la venda d'aquest líquid inflamable. És possible combatre l'estraperlisme ? Seria facilíssim combatre'l en declarant lliure el comerç. Feu desaparèixer totes les comissions de falangistes que fan grans fortunes i que tenen intervingut el comerç i, automàticament, en proveir bé la plaça, desapareixeran els estraperlistes. No fa gaires dies una pastisseria de Barcelona va comprar deu o dotze sacs de sucre a 20 pessetes el quilo; i quan els estaven descarregant, es van presentar uns agents de les oficines de proveïments, i es van incautar dels sacs. Els qui els havien venut, van fer la denúncia perquè tornessin altra vegada als magatzems. Ara, digueu-me, si és possible viure en un país com aquest.

La policia actua amb molta prudència i la seva actitud és més aviat tolerant que agressiva. Si hi ha molta de gent a la presó, no és perquè la policia vagi amb un fanal cercant dins de les tenebres els enemics del règim, sinó perquè hi ha hagut molts denunciadors. Alguns catalans han donat un trist espectacle. Per a satisfer llurs desigs de venjança han portat molta de gent a la presó. Hi ha un funcionari a l'Ajuntament que els regidors van haver de dir-li que s'abstingués de fer més denúncies. Diuen que fins va denunciar les estàtues que hi ha a la façana de la casa comunal.

Ara els denunciadors reposen ; però que ningú no es deixi enganyar, baldament li donin tota mena de facilitats per a tornar a Barcelona. A la família d'un amic nostre que es troba a Portugal, li van facilitar els passaports, i la policia ja ha estat tres vegades al seu domicili per a detenir-lo. Afortunadament no ha efectuat el viatge.

Volem acabar aquesta carta amb una nota optimista. El poble va reaccionant. Al camp del Barcelona, es celebrava un festival, amb motiu d'haver estat proclamat campió. Quan estava ple de gom a gom va ocupar la tribuna el general Moscardó i no va sonar ni un aplaudiment; i quan la banda va interpretar una sardana, va haver de repetir-la tres vegades enmig d'ovacions delirants. Em direu que és un fet pueril. És cert, però cal consignar-lo perquè és simptomàtic.

Els amics llegeixen amb gran interès les vostres publicacions, especialment « Canigo » que està rejovenit. Entre els elements catalanistes han estat comentats molt favorablement els parlaments de Pi i Sunyer i Rovira i Virgili, pronunciats a l'assemblea de l'E.R.C. Ha estat també molt ben rebut el nomenament de Pi i Sunyer de President del Govern de la Generalitat. És un goig per als ulls contemplar una publicació escrita en català i veure la signatura de tants companys estimats que lluiten coratjosament per aconseguir la llibertat de Catalunya. No podeu imaginar-vos el bé que fan els vostres articles tan ben pensats i tan profundament catalans.

Els bons catalans no us obliden i desitgen que caigui aviat l'home funest que és al cim del poder, perquè pugueu conjuntament amb nosaltres reconstruir novament la pàtria catalana.

X...

La NACIO
en l'Europa nova

(Ve de la pag. 1)

La segona gran guerra mundial ha vingut, i a Europa la lluita armada ha cessat. Quines són les perspectives del principi nacional en l'Europa nova ?

Avui per avui, podem esmentar els següents fets : Primer, desqualificació dels Alemanys per a la reivindicació plena de dret nacional, cosa que els farà perdre alguns territoris i els obligarà a evacuar-los ; però això serà una mesura de càstig, no pas l'aplicació d'un principi.

Segon fet, el reconeixement d'una amplíssima autonomia a Eslovàquia dins el marc del conjunt txecoslovac, el qual tindrà un règim acostat al confederal. Convé notar que el caràcter d'Eslovàquia és, objectivament, dubtós. Regió de la nació txecoslovaca ? Nació distinta ? El criteri per al seu règim polític l'ha de donar la voluntat dels eslovacs. Els txecs, que en l'anterior etapa van caure en l'error unitari, rectifiquen ara noblement.

Tercer fet, la cessió que Txecoslovàquia fa a la U. R. S. S. de la Rússia subcarpàtica. Aquesta que pel seu caràcter eslau va unida a Txecoslovàquia en ésser liquidat l'Imperi austro-hongarès, no és en veritat txeca ni eslovaca ; és principalment rutènia o ucraniana i el canvi d'Estat s'avé amb el principi nacional.

Quart fet, a la Gran Bretanya guanya terreny el nou moviment de « Federal Union », que demana la federalització del règim britànic. El moviment ha pres una notable embranzida a Escòcia, amb la bandera de la constitució d'un Parlament Escocès i en una elecció parcial celebrada el passat mes d'abril va ésser elegit el primer diputat nacionalista d'Escòcia al Parlament de Londres. El partit liberal ha incorporat al seu programa les reivindicacions autonomistes, i és segur que aquestes tindran gran nombre de partidaris en la nova Cambra.

Els fets d'Europa, en general, s'avenen amb el principi alhora liberal i nacional que els catalans i els bascs sostenim. Per a donar realitat a aquest principi dins l'Estat espanyol, cal que l'Espanya castellana s'atengui als corrents universals i es faci plenament càrrec del sentit de la nova estructura d'Europa. Dintre l'Europa renovada, la vella Espanya s'ha de renovar també.

19 de Juliol

EN commemorant encara a l'exili, el novè aniversari de la sublevació nazi-falangista a Espanya, ho podem fer en un ambient de llibertat gràcies a l'esfondrament alemany. Però la realitat és que no podem cantar victòria perquè la República que ens fou arrabassada per Hitler i Mussolini, al servei de Franco, no es veu encara a l'horitzó. Si ara fa dos anys ens haguessin predit que un any després de l'alliberament de França i tres mesos després de l'enfonsada vertical alemanya, encara havíem de celebrar un 19 de Juliol a l'exili sense perspectives segures de República pròxima a Espanya, no ens ho hauríem cregut. I per tant la trista realitat és aquesta. La República no es veu. I no solament no es veu sinó que, malgrat els nostres arguments, les nostres protestes i, els nostres crits d'alerta, àdhuc és possible que provin de col·locar-nos una Monarquia entre cap i coll.

No hi valdrà que al país no hi hagin monàrquics, que a l'exili encara n'hi hagin menys, que aquells hagin col·laborat amb Franco i que siguin còmplices d'ell en la política hitleriana en la mateixa mesura que la pròpia Falange. Franco recolzat per Churchill i pels republicans de l'exili intentarà instaurar un Consell de Regència i provarà de restablir la Monarquia tot donant una nova virada democratitzant de cara als aliats. Que tot plegat sigui viable, que si pot o no desencadenar una nova guerra civil a Espanya, això no interessa, de moment, als que preconitzen i emparen la solució susdita.

De moment afirmem que els catalans i els bascos que estem units en l'essencial (es pot dir que mai no hem deixat d'estar-ho) som víctimes una vegada més de la política espanyola, àdhuc a l'exili. La nostra lleialtat a la República i l'engranatge constitucional de la política republicana ens obliguen a interessar-nos per la solució del problema polític espanyol de l'exili i així veiem que la prolongada desorientació dels republicans emigrats risca de convertir en eixorca i estèril una unitat que arribarà massa tard.

Ens interessa, doncs, a nosaltres, que des del primer dia a « Foc Nou » i Canigo hem preconitzat a grans crits la política d'unitat republicana com a única per a al retorn triomfal a casa nostra, escatir concretament de qui ha estat, de qui és encara la culpa de l'estat de coses actual. I, immediatament, ens aixequem contra els que carreguen tota la culpa als aliats, dient que ens han abandonat, que són uns egoistes, que fan el joc de Franco, etc., etc. Els aliats han mancat, de moment, a l'esperit i a la lletra de la Carta de l'Atlàntic, als acords de Yalta, a les promeses de Roosevelt i del propi Churchill, i donen un exemple lamentable de manca de dignitat internacional i d'austeritat democràtica sostenint relacions diplomàtiques amb una Espanya franquista que per altra banda, no consideren digna d'asseure's a la taula internacional de San Francisco. Però al costat d'això és ingenu no tenir en compte que els aliats fan la política llur i no la dels republicans de l'exili. Que és la política de l'olla, del desgavell i de la irresponsabilitat. Els aliats no han acabat encara la guerra, tenen problemes gravíssims a resoldre a Europa, on tot està agafat amb saliva dejuna. Anglesos i americans, per altra banda, tenen importants interessos materials i estratègics a la península i llur mal no vol soroll, car de soroll ja en tenen a Grècia, a Bèlgica, a Itàlia, als Dardanels, a l'Iran i no en volen un de nou a Espanya que potser seria pitjor que tots els altres plegats...

La realitat i la veritat, la trista realitat i la trista veritat, ja les hem denunciades altres vegades : és que després de sis anys d'exili, d'un any de l'alliberació de França i de tres mesos de la victòria, els republicans espanyols de l'exili encara no estan d'acord. *Ens fa vergonya haver-ho d'escriure. Ens cremen les galtes d'haver-ho de confessar públicament i de pensar que els nostres germans d'allà han de llegir aquestes veritats lamentables i desoladores. Però perquè enganyar-los ? Per què enganyar-nos nosaltres mateixos ? És que per ventura no ho sabem tots que els republicans de l'exili encara no estan d'acord ?*

El que han de saber, però, i convé que sàpiguen de seguida perquè no ho oblidin, que el desacord entre els republicans espanyols de l'exili és un desacord entre prohoms, entre líders, entre grans figures. Car el poble, el « governat », el de baix, el que es baté a les trinxeres, el que es podrí en els camps de concentració, el que fou perseguit pels gendarmes, el que fou encadenat a una Companyia de Treballadors, el que fou enviat a la Todt i deportat a Alemanya, el que patí i pateix gana, el que ho donà tot, tot, *tot per la República, la sang, la situació, la hisenda la joventut la tranquil·litat, la salut, aquest està* d'acord, *aquest vol la unió, aquest està unit, aquest, aquest en realitat, no ha deixat d'estar-ho mai, aquest sent fàstig, FÀSTIG (amb majúscules) quan llegeix que Prieto diu mal de Negrín, que Negrín diu mal de Prieto, que Martínez Barrio no pot constituir govern perquè Negrín no dimiteix, que els socialistes no poden fer llur unitat, que la Junta de Lliberació no vol els comunistes i embolica que fa fort. En definitiva, però el gran problema de la unitat republicana a l'exili gira a l'entorn de dos noms, de dues grans figures espanyoles, cap de les quals no ha conegut la menor tragèdia de l'exili. Car en realitat si ens diguessin des de Mèxic o des de San Francisco o des d'Honolulu que Prieto i Negrín s'han donat una abraçada, tothom sabria que, automàticament, la unitat republicana era feta. Però Prieto i Negrín són els dos mul·limilionaris de l'exili, els dos grans prohoms rectors de la política republicana i administradors i responsables del tresor republicà a l'estranger, els dos rivals del partit socialista representants de dues tendències que s'odien a mort i aquests dos senyors troben molt més plaent de seguir dient-se fàstics des de l'estranger que donar-se l'abraçada que resoldria el problema de la unitat republicana.*

Imagineu-vos, per un moment, que els republicans exiliats haguessin vingut a l'exili constituint un bloc anti-feixista inexpugnable, de ciment armat, que ja no s'haguessin produït les batalles lamentables del Jare i de Sere amb les lluites i intrigues que suscitaren i que, en venir l'alliberació de França o almenys en produir-se la victòria aliada, un veritable bloc dels exiliats, homogeni, fort, coherent, s'hagués adreçat als aliats vencedors i a l'opinió pública mundial en nom de l'Espanya republicana. Una sola veu la del poble exiliat, una sola bandera, una sola voluntat, un sol diari. Quina autoritat hauria tingut per exigir, per demanar, per negociar en nom de la República !... En lloc d'això s'ha produït l'espectacle ben diferent de les baralles fratricides entre partits i entre prohoms. En mítings, conferències, articles i fulls de propaganda s'han arribat a dir coses lamentables que els aliats han recollit curosament. Socialistes, comunistes, anarquistes no s'han estat d'exposar llurs plans, llurs arguments, llurs propòsits, ni de liquidar polèmicament llurs malentesos interiors i el conjunt fins a l'hora actual no podia interessar gaire els aliats com a programa d'unitat, garanties d'ordre i efectes de responsabilitat.

Encara hi han il·lusos que fan dependre el restabliment de la República a Espanya del resultat de les eleccions angleses, convençuts que si guanyen els laboristes, Franco no durà ni 48 hores. No creiem en un triomf electoral laborista que asseguri la Labour Party la majoria absoluta a la Cambra, però àdhuc admetent-lo és infantívol creure que els treballistes anglesos farien una política exterior gaire diferent de la dels conservadors. Els anglesos pensen, ans que tot en l'Imperi i en els sagrats interessos britànics i el desgavell republicà espanyol els fa tant poca gràcia com als mateixos conservadors.

Tindrem el que ens mereixem. Es dir, el que es mereixen els republicans incapaços d'una política d'unitat, de solvència i de responsabilitat. I mentre no es faci aquesta política (o esperant la famosa abraçada dels dos papes socialistes o, prescindint-ne, permitjà d'una exclusió solemne explicada a l'opinió pública pel senyor Martínez Barrio) els exiliats republicans que vulguin mantenir-se a l'exili mentre la República no sigui restablerta a Espanya, que comencin a comprar-se un bastonet, que encarreguin una dentadura i que cerquin l'Asil de Vellets on anar a raure d'ací a uns quants anys...

Domènec de BELLMUNT.

Pantalla barcelonina

(Ve de la pag. 2, col. 6)

ELS NAZIS I LES « NAZIES »

Qui ho diu que no es veuen alemanys per Barcelona ? Malgrat les ulleres negres i els cabells tenyits de « negro gitano » els descobrireu en nombrosos bars del Passeig de Gràcia i de la Rambla. Mig partit nazi estiueja tranquil·lament ací. És dir, « tranquil·lament » potser no, car veuen la caiguda de Franco molt propera i això els fa poca gràcia.

Però a més dels nazis, hi han les « nazies ». Car la famosa revista « Viena es así » (revista alemanya, feta per girls alemanyes) torna a ésser a l'Espanyol a preus « populares ».

Però passa que ara alguna nit, quan surten apoteosis de cars brillants i daurats, una veu del públic crida « Buchenwald » i l'espectacle acaba com el rosari de l'aurora.

I és que a Barcelona tothom ha anat a veure el film documental sobre els horrors dels camps d'extermini dels nazis, germans de llet dels falangistes.

AQUELL EMBA COBERT DE FLORS...

Els catalans saben que a la Ronda de Sant Pere, en la placeta del Palace, hi havia un monument que el poble estimava. També deuen saber que el monument ja fa temps que no hi és i que al lloc d'aquell hi ha un embà triangular que tanca l'emplaçament on hi havia l'estàtua de Rafel de Casanoves. Aquest « tancat » l'han hagut de posar per evitar que cada matí, el lloc en qüestió aparegués cobert de flors. Doncs bé. Ara les flors apareixen davant de l'embà, rodejant el clos...

VISCA L'ESTRAPERLO

Ja ningú no el combat, ni ningú no en fa cas. En Correa en fa, la policia en fa, els carrabiners en fan, els falangistes en fan, el poble en fa. Tothom en fa. Aquests dies de xafogor els humoristes nunciaven « marinada » d'estraperlo i asseguraven que el nostre país era una nevera de tants « frescos » com hi circulen, parlant castellà.

memoriaesquerra.cat — Canigó [Tolosa de Llenguadoc], 26/7/1945, pàgina 4